

MJSS

MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 5. 2021. Issue 1-2.

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње
COBISS.CG-ID 32743952

ISSN 2536-5592

Publisher: Center for Geopolitical Studies

Center for Geopolitical Studies

Časopis *Montenegrin Journal for Social Sciences* upisan je u evidenciju
medija, Ministarstva kulture Crne Gore pod rednim brojem **782**.

MJSS

MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 5. 2021. Issue 1-2. Podgorica, December 2021.

Editor in Chief: Adnan Prekić

Editors: Živko Andrijašević, Dragutin Papović, Ivan Tepavčević

International editorial board: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA.

Montenegrin Journal for Social Sciences is indexed in: CEOL - Central and Eastern European Online; ERIH PLUS; Google Scholar; Index Copernicus; CiteFactor; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA - Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD; General Impact Factor; OAJI - Open Academic Journals Index.

Proofreading and lecture in English: Danijela Milićević

Proofreading and lecture in Montenegrin: Miodarka Tepavčević

Address: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Montenegro;

E-mail: mjss@ucg.ac.me

www.mjss.ac.me

Prepress and print: Pro file – Podgorica

Circulation: 100 copies

Volume 5. 2020. Issue 1-2. Podgorica, December 2021.

CONTENTS:

MONTENEGRIN-OTTOMAN BORDER RELATIONS AFTER THE BERLIN CONGRESS OF 1878

Ivan TEPAVCEVIC p. 7

AUSTRO-HUNGARIAN INTELLIGENCE SERVICE IN MONTENEGRO (1914–1916)

Milan SCEKIC p. 21

INDEX OF THE CYCLE OF MONEY-THE CASE OF MONTENEGRO

Constantinos CHALLOUMIS p. 41

THE ROLE OF THE MONTENEGRIN PROSECUTOR'S OFFICE IN THE CASE OF DEPORTATION OF REFUGEES

Balša DELIBASIC p. 59

PERCEPTION ON JULY 13 IN MONTENEGRIN NEWSPAPERS AFTER THE WAR OF THE 1990s

Vukadin NISAVIC p. 81

THE BRITISH EMPIRE'S INTEGRATION OF PRECOLONIAL NIGERIA INTO THE BRITISH COLONIAL ECONOMY AND ITS CONSEQUENCES

Olawale Olufemi AKINRINDE, Abdullah Abdulazeez OSUWA p. 99

REVIEWS:

SCIENTIFIC CONFERENCE: POST-SOCIALIST IDENTITY OF MONTENEGRO

Jovan MUHADINOVIC p. 115

A CAPITAL WORK OF UNIVERSAL VALUE–Presentation of the book: The red idea of Montenegro

Milan SCEKIC p. 121

ABOUT METHODOLOGY, STRUCTURE, CONTENT – Presentation of the book: Modern History of Montenegro 1988–2017

Zivko ANDRIJASEVIC p. 127

FLOOD, EARTHQUAKE, SMOG – Presentation of the proceedings:

Contributions to the ecohistory of Bosnia and Herzegovina in the 20th century

Minela RADUSIC p. 135

THE FIRST PRESIDENT OF SLOVENIA– Presentation of the book: Milan Kučan - The first president of Slovenia

Amel DURUTLIC p. 141

THE ALTERNATIVE – Presentation of the book: An alternative history of Serbia

Milan SCEKIC p. 147

PROCEEDINGS: MONTENEGRO THREE DECADES AFTER THE DEMOLITION OF THE BERLIN WALL

Vukadin NISAVIC p. 153

INSTRUCTIONS FOR AUTHORS p. 159

Glavni i odgovorni urednik: Adnan Prekić

Urednici: Živko Andrijašević, Dragutin Papović, Ivan Tepavčević

Međunarodni uređivački odbor: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA.

Montenegrin Journal for Social Sciences indeksira se u sljedećim naučnim bazama: CEOL - Central and Eastern European Online; ERIH PLUS; Google Scholar; Index Copernicus; CiteFactor; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA - Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD; General Impact Factor; OAJI - Open Academic Journals Index.

Lektura i korektura na engleskom: Danijela Milićević

Lektura i korektura na crnogorskom: Miodarka Tepavčević

Adresa: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Crna Gora;

E-mail: mjss@ucg.ac.me

www.mjss.ac.me

Priprema i štampa: Pro file – Podgorica

Tiraž: 100 primjeraka

Volume 5. 2020. Issue 1-2. Podgorica, December 2021.

SADRŽAJ:

POGRANIČNI ODNOSI IZMEĐU CRNE GORE I OSMANSKOG CARSTVA NAKON BERLINSKOG KONGRESA 1878.

Ivan TEPAVČEVIĆ str. 7

AUSTROUGARSKA OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA U CRNOJ GORI (1914–1916)

Milan ŠČEKIĆ str. 21

INDEKS KRETANJA NOVCA-SLUČAJ CRNE GORE

Constantinos CHALLOUMIS str. 41

ULOGA CRNOGORSKOG TUŽILAŠTVA U SLUČAJU DEPORTACIJA IZBEGLICA

Balša DELIBAŠIĆ str. 59

PERCEPCIJA 13. JULA U CRNOGORSKIM NOVINAMA NAKON RATA DEVEDESETIH

Vukadin NIŠAVIĆ str. 81

INTEGRACIJA PRETKOLONIJALNE NIGERIJE U BRITANSKU KOLONIJALNU EKONOMIJU I NJENE POSLJEDICE

Olawale Olufemi AKINRINDE, Abdullah Abdulazeez OSUWA str. 99

PRIKAZI I OSVRTI:

NAUČNA KONFERENCIJA: POST-SOCIJALISTIČKI IDENTITET CRNE GORE

Jovan MUHADINović str. 115

KAPITALNO DJELO UNIVERZALNE VRIJEDNOSTI– Prikaz knjige:
Crvena ideja Crne Gore

Milan ŠČEKIĆ str. 121

O METODOLOGIJI, STRUKTURI, SADRŽAJU – Prikaz knjige:

Moderna istorija Crne Gore 1988–2017

Živko ANDRIJAŠEVIĆ str. 127

POPLAVA, ZEMLJOTRES, SMOG – Prikaz zbornika radova:

Prilozi ekohistoriji Bosne i Hercegovine u 20. stoljeću

Minela RADUŠIĆ str. 135

PRVI PREDSDJEDNIK SLOVENIJE – Prikaz knjige:

Milan Kučan – Prvi predsjednik Slovenije

Amel DURUTLIĆ str. 141

ALTERNATIVE – Prikaz knjige: Alternativna istorija Srbije

Milan ŠČEKIĆ str. 147

ZBORNIK RADOVA: CRNA GORA TRI DECENIJE NAKON RUŠENJA

BERLINSKOG ZIDA

Vukadin NIŠAVIĆ str. 153

UPUTSTVA ZA AUTORE str. 159

Review

NAUČNA KONFERENCIJA:
POST-SOCIJALISTIČKI IDENTITET CRNE GORE
Hotel Ramada – Podgorica 29–31. oktobar 2021. godine

Jovan MUHADINOVIC

University of Montenegro, Faculty of Philosophy,
Danila Bojovića bb, Nikšić, Montenegro
e-mail: jovanpmuhadinovic@gmail.com

U organizaciji Filozofskog fakulteta Nikšić, u Podgorici je u periodu od 29. do 31. oktobra 2021. godine, održana međunarodna naučna konferencija na temu „Post-socijalistički identitet Crne Gore”. Naučna konferencija rezultat je istoimenog istraživačkog projekta, grupe sa Katedre za istoriju. Cilj projekta je da se kroz međunarodnu saradnju i program COST da slika postsocijalističkog identiteta u Crnoj Gori, kao i da se ukaže na koji način se taj identitet odrazio na crnogorsko društvo nakon raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Projekat je finansiran je od strane Ministarstva nauke Crne Gore, čime je istraživačkoj grupi (Dr Živko Andrijašević, Dr Adnan Prekić, Dr Dragutin Papović i Mr Ivan Tepavčević) sa Katedre za istoriju omogućeno da kroz programe Horizont 2020 i COST učestvuje u međunarodnom projektu: „New Exploratory Phase in Research on East European Cultures of Dissent”. COST akcija se bavi istraživanjem postsocijalističkog nasljeđa država Istočnog bloka.

Konferenciju je, u Hotelu Ramada u Podgorici, svečano otvorila dekanica Filozofskog fakulteta prof. dr Tatjana Novović, koja je zahvalila rukovodiocima na uspješno odrađenom projektu, iskazujući posebno zadovoljstvo što je Filozofski fakultet organizator ovog značajnog međunarodnog skupa. Rukovodilac projekta prof. dr Živko Andrijašević i predsjednik organizacionog odbora konferencije dr Adnan Prekić upoznali su prisutne sa ciljem projekta, sadržajem naučnog skupa,

kao i sa rezultatima koje očekuju od rada na ovom programu. Specijalni gost na otvaranju konferencije bio je dr Dragan Radonjić Predsjednik Skupštine Crne Gore (1989/90). Okupljenima i učesnicima naučnog skupa, dr Radonjić je kao svjedok godina koje su prethodile krizi i nestanku Jugoslavije prenio svoja sjećanja na procese 90-ih, koje su zauvijek promijenile situaciju na Balkanu, a samim tim i u Crnoj Gori.

Komunizam/socijalizam je kroz decenije svog postojanja na prostoru Jugoslavije ostavio čvrst pečat jednog vremena, koji je prepoznatljiv i danas, nakon više od trideset godina. Kao novi društveni sistem na Balkanu, nakon Drugog svjetskog rata, ostvario je veliki uticaj u Jugoslaviji na formiranje društvenih, ekonomskih i kulturnih procesa. Jedna od glavnih karakteristika u sprovođenju tog uticaja predstavljao je raskid sa svim tekovinama naslijeđene države Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca/ Jugoslavije. Novi sistem postavio je i nove obrasce prema kojima je jugoslovensko društvo trebalo da postane dio komunističkog svijeta, ugledajući se na „prvu zemlju socijalizma” Sovjetski Savez.

Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija nije predstavljala totalitarnu komunističku tvorevinu, poput Sovjetskog Saveza, što je jasno pokazala 1948. godine, kada se oduprijela pokušajima ove svjetske sile da je stavi pod svoj uticaj. Bez obzira na to, Jugoslavija je krajem 80-ih godina 20. vijeka, podijelila sudbinu komunističkih država ondašnje Evrope. Nakon smrti Josipa Broza Tita, doživotnog predsjednika Jugoslavije, koji je kao svjetski politički faktor predstavljao stabilnost u ovom dijelu svijeta, došlo je do ekonomske krize, kao i do naglog rasta nacionalizma i netrpeljivosti među jugoslovenskim narodima. Nešto više od decenije kasnije, ove okolnosti dovele su do raspada i nestanka Jugoslavije, kao jedinstvene države na Balkanu. Na tom prostoru stvorene su nove države, u kojima je raspad komunističkog/socijalističkog sistema omogućio formiranje novih oblika identiteta. Oblici identiteta su se razlikovali od države do države, ali jedno im je bilo zajedničko. Svaki od njih stvaran je pod jakim uticajem nacionalizma, u kojem nije bilo mjesta za drugu naciju ili etnicitet. Kako bi se to što bolje odradilo, nekritički su odbacivane sve tekovine prethodnog sistema. Posebna pažnja posvećena je uništavanju svega socijalističkog, a posebno onog što je dalo dobre rezultate na planu ekonomskog, društvenog i kulturnog progressa. Takvim pristupom dat je veliki proctor istorijskom revizionizmu, koji je onemogućavao naučno sagledavanje prošlosti.

Rezultati dobijeni istraživanjem, u saradnji sa međunarodnom COST organizacijom pokazali su da bez analitičke i kritičke spoznaje, nije moguće razumjeti elemente savremenog identiteta u svakoj od država sa nasljeđem komunističke/socijalističke vlasti. Projekat „Postsocijalistički identitet Crne Gore” predstavlja prvijenac u naporu sveobuhvatnog razumijevanja socijalističkog perioda crnogorske prošlosti, kojim treba da se prepoznaju rezultati i posljedice tog identiteta u savremenim političkim i društvenim procesima.

Naučni skup svojim izlaganjem otvorio je mr Milan Šćekić na temu „Crnogorski socijalizam u istorijskom kontekstu 1945–1990”. Šćekić je dao pregled istorije socijalizma u Crnoj Gori u pomenutom periodu. Osvrćući se i na vrijeme prije 1945. godine, kroz svoje istraživanje utvrdio je veliki napredak, koji je u odnosu na prethodni, monarhistički sistem ostvaren u doba socijalizma. Dr Adnan Prekić je kroz „Političke ideje socijalističke Crne Gore i njihovu savremenu interpretaciju”, izložio dio iz svoje knjige „Crvena ideja Crne Gore”, koja je izašla u izdanju Matice crnogorske, 2021. godine. U izlaganju je prikazao proces kojim su komunističke/socijalističke ideje inkorporirane u novo crnogorsko državno tkivo, nakon 1945. godine. O uticaju socijalizma na razvoj gradskih središta, saobraćajne infrastrukture i napretku, koji je u tom periodu ostvaren, govorio je mr Ivan Tepavčević u radu „Urbanizacija i socijalistički identitet u Crnoj Gori”. Tepavčević je kroz statističke podatke dao dokaze o velikim ulaganjima u urbanističku infrastrukturu u ovom periodu, jasno ukazujući na razliku u odnosu na zanemarljiva i neznatna ulaganja u ovaj prostor tokom perioda Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca/Jugoslavije. Dr Slavica Vučković-Stamatović održala je prezentaciju na temu „Arhitektonsko i spomeničko nasljeđe socijalističke epohe Crne Gore”. Kroz vizuelni prikaz arhitektonskih i spomeničkih ostvarenja, objasnila je procese modifikacije arhitekture od realsocijalizma kao jedinog mogućeg pravca do njegove evolucije ka modernoj arhitekturi.

U nastavku naučnog skupa dr Dragutin Papović je u svom radu „Kulturne i naučne institucije socijalističkog perioda”, praveći osvrt na predsocijalističko doba, govorio o unapređenju zanemarenih kulturnih i naučnih aktivnosti. Pokazao je kako je kroz novo društveno uređenje, nakon Drugog svjetskog rata, došlo do otvaranja velikog broja kulturnih i naučnih institucija u Crnoj Gori. Rad socijalističkih vlasti u ovom domenu u narednim decenijama, uslovio je povećanje stručnog i naučnog kadra, u kojem je crnogorsko društvo do tada oskudijevalo. Dr Živko Andrijašević

održao je predavanje na temu „Film u funkciji oblikovanja socijalističkog identiteta”. Pominjući prva filmska ostvarenja u Crnoj Gori nakon 1945. godine, poput filmova „Slavica”, „Lažni car Šćepan Mali”, „Zle pare” i „Dan četrnaesti”, Andrijašević je prikazao kakvi su bili počeci crnogorske filmske umjetnosti. Kroz svako od ovih ostvarenja ukazao je na namjeru socijalističkih vlasti da kroz film učvrste novi društveni sistem. Na temu književnosti govorio je dr Vladimir Vojinović sa Fakulteta za crnogorski jezik i književnost, sa Cetinja, u radu „Književnost i socijalistički identitet – iskustvo Crne Gore”. Vojinović je govorio uticaju književnosti u socijalističkoj Crnoj Gori i o njenom usponu, kroz djela poslijeratnih pisaca. U svom izlaganju Vojinović je naveo i propuste socijalističke vlasti, smatrajući da se na polju crnogorske književnosti moglo uraditi i više. Mr Jovan Muhadinović je kroz referat „Uloga likovne umjetnosti u oblikovanju socijalističkog identiteta” prikazao proces kroz koji je prošla likovna umjetnost, od realsocijalizma, koji je u prvim godinama bio jedini dozvoljeni pravac u umjetnosti, tako ograničavajući kreativnost stvaralaca, pa do evolucije umjetnosti koja je rezultirala stvaranjem novih pravaca. Student magistarskih studija, Filip Kuzman je kroz temu „Muzika i socijalistički identitet” govorio o revoluciji muzičkih pravaca u Crnoj Gori. Kuzman je naveo kako je rokenrol muzika, pored njenog prihvatanja od strane crnogorske omladine, nailazila na velike prepreke, posebno u krugovima učitelja, nastavnika i starije populacije. Uprkos tome rokenrol je do 90-ih godina 20. vijeka prokročio svoj put i postao omiljen i rado slušan muzički pravac u Crnoj Gori.

Naučnoj konferenciji „Postsocijalizam u Crnoj Gori” prisustvovali su i profesori Filozofskog fakulteta, Univerziteta u Sarajevu, dr Husnija Kamberović i dr Amir Duranović, kao i dr Branimir Janković, profesor Filozofskog fakulteta sa Sveučilišta u Zagrebu. Oni su održali predavanja o odnosu prema zaostavštini komunizma, kao i o postsocijalizmu u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. Profesori su se složili da se u njihovim državama na sličan način odnose prema nasljeđu komunizma/socijalizma. Od raspada Jugoslavije, tamo je većinom zastupljen negativan odnos prema svemu socijalističkom, izuzev kada neke od njegovih tekovina treba da posluže kao predstava savremenom svijetu, o antifašističkom i kosmopolitskom karakteru ovih država. Kustostkinje Muzeja Jugoslavije u Beogradu, Ana Panić i Jovana Nedeljković govorile su o iskustvima kroz koji je prošao muzej u kom rade, nakon 90-ih godina 20. vijeka. Nekad čuveni Muzej u sklopu kojeg je Kuća cvijeća sa grobom Josipa Broza Tita, godinama je bio zapušten i van očiju javnosti. U ovom periodu nije bilo poželjno da takav Muzej bude na listi

znamenitosti grada Beograda i Srbije. Kasnije je u Srbiji rehabilitovan i četnički pokret. Time je ova zemlja postala jedina od bivših republika SFR Jugoslavije koja ima dva antifašistička pokreta, partizanski i četnički. Panićka i Nedeljkovića mišljenja su da Muzej Jugoslavije zadnjih godina dobija na pažnji samo zbog političkih ciljeva. Vlasti po potrebi, na međunarodnom planu, parcijalno koriste dostignuća Titove Jugoslavije, prikazujući ih isključivo kao zasluge Republike Srbije, a ne nekad zajedničke države.

Posljednji dan konferencije učesnici su dali svoja mišljenja i komentare na održana izlaganja. Svi su bili saglasni da je tema istraživanja i razumijevanja postsocijalizma i njegovih procesa veoma bitna za budućnost i razvoj svih država koje su nastale na ruševinama SFRJ Jugoslavije.